

Anotacijos

Wioletta Pawlikowska-Butterwick, Liudas Jovaiša, *Vilniaus ir Žemaičių katedrų kapitulų statutai = The statutes of the chapters of Vilna and Samogitia*, Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 2015, 414 p.: faks. ISBN 978-9986-592-82-2

Pasirodžiusią knygą sudaro: pratarinės tekstai, Wiolettos Pawlikowskos-Butterwick įvadinė studija „XVI a. Vilniaus ir Žemaičių katedrų kapitulų statutai“ (p. 15–111: aptariama egzistuojanti istoriografija, terminologija, nuorašai, redakcijos, statutų šaltiniai, statutų taikymo, o kartu ir kapitulos gyvenimo praktika bei įvairiausios su tuo susijusios istorinės realijos); straipsnis, kurio autoriai turbūt yra abu rengėjai (nes nenurodyta) ir kuriame supažindinama su publikacijos šaltiniais bei tekstų skelbimo principais (p. 217–232). Čia pristatomi Vilniaus kapitulos archyvo 40 lapų rankraštis (didelio formato kodeksas) – Vilniaus kapitulos statutų publikacijos pagrindas – ir kuklesnis, bet senesnis, XVI a. vid. Krokuvos nuorašas, esantis konvoliūte, taip pat vėlesnieji nuorašai ir papildymai. Taip pat pristatomas sėkmingai susiklosčius aplinkybėms Liudo Jovaišos neseniai atrastas iki šiol nenaudotas Žemaičių kapitulos konstitucijų XVIII a. pabaigos nuorašas (21 teksto lapas), saugomas Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje. Dėmesio skiriama XX a. I pusės publikacijoms ir galimiems šaltiniams (įsidėmėtina, kad „Žemaičių vyskupijos katedros kapitula tebegyvavo ir iki pat 1924 m. tebesivadovavo senosiomis konstitucijomis“!), aptiriamos statutų rašto ir kalbos ypatybės (tekstų pavidalai).

Esminė knygos dalis – po visų įvadininių tekstų publikuojami patys šaltiniai: „Statuta Capituli Cathedralis Vilmensis“ (p. 291–336) ir „Constitutiones

Capituli Cathedralis Mednicensis seu Samogitiae“ (p. 343–383). Naujai parengtas, remiantis LVMAB saugomu pergamentiniu originalu knygoje publikuojamas popiežiaus nuncijaus Zacharijo Fererio aprobatos tekstas (p. 337–341). Kaip priedai skelbiami Žemaičių kapitulos generalinės sesijos atidarymo bei uždarymo ir notarų priesaikų tekstai (p. 386–387). Šaltiniai perteikiami patikimai pagal aptartus principus, patogūs naudotis, o lotyniškas aparatas bus suprantamas visų šalių tyrėjams.

Visa publikacija atskleidžia dviejų Lietuvos vyskupijų svarbių dokumentų atsiradimo ir raidos istoriją, daro juos prieinamus – dar neseniai buvo galima apie tai tik svajoti.

Moksliniu požiūriu tai brandi ir tikrai tarptautinė publikacija – daugelio kolegų indėlių ir susidomėjimą rodo padėka leidinio pradžioje. Ir rezultatas džiugina.

Dar reikia pridurti, kad leidinys dvikalbis, nes visi moksliniai tekstai pateikti ir lietuvių, ir anglų kalba (tiesa, dėl šaltinių lotynų kalba ir jų tekstinių komentarų – trikalbis, o turint galvoje lenkišką santrauką – jau ir keturkalbis). Daug spalvotų iliustracijų leidžia kuo geriau įsivaizduoti skelbiamų šaltinių originalius nuorašus ir kitus dokumentus. Iliustracijos ne išsklaidytos po leidinį, o patogiai sudėtos į vieną vietą (p. 249–288).

Ši publikacija – tikras brangakmenis, kuriuo buvo papuoštas Vilniaus kapitulos statutų 500-metis ir kuris vertingas kiekvienam, užsiimančiam XVI a. krikščionybės Lietuvoje klausimais.

Bendro Lietuvos ir Lenkijos mokslininkų projekto rezultatas jau susilaukė įvertinimo – Lenkijoje buvo apdovanotas mokslinio šaltiniotyros žurnalo *Studia źródłoznawcze* įsteigtu Stefano Kuczyńskio vardo apdovanojimu, trečiuoju iš trijų, skirtų už 2015 m. šaltinių mokslines publikacijas. Mokslinė publikacija, be abejo, prisidėjo ir prie to, kad Liudui Jovaišai būtų skirta 2016 m. Martyno Mažvydo premija.

Leidinyje yra reikalingi indeksai, santrumpų, šaltinių, mokslinės literatūros sąrašai, asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės.

Ko dar galima norėti? Nebent vertimų, kurie šiuo atveju yra antraeilis mokslinis darbas. Kada nors, kodėl gi ne, galbūt atsirasiantis su gausiu dalykinių komentarų, kurio pagrindas neabejotinai galėtų būti šios knygos moksliniai tekstai.

MINTAUTAS ČIURINSKAS

Lietuva–Italija: šimtmečių ryšiai, mokslinių straipsnių rinkinys, sudarytoja Daiva Mitrulevičiūtė, Vilnius: Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmai, 2016, 695 p. ISBN 978-609-8061-46-8

Tai mokslinių straipsnių rinkinys, parengtas to paties pavadinimo tarptautinės konferencijos, vykusios 2014 m. gegužės 14–16 d. Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose, pranešimų pagrindu. Konferencija buvo didelė, trijų dienų, todėl ir šis ilgai lauktas pokonferencinis leidinys didžiulis. Neatsižvelgiant į tekstų gausą ir susidariusį puslapių skaičių jis išspausdintas ant gero kreidinio, labiau albumams tinkamo, popieriaus, todėl yra ir sunkiai apimamas, ir sunkiai pakeliamas. Neatrodė, kad tai būtina ne tiek muziejinės ir kitokios reprezentacijos, kiek mokslo tikslams skirtam leidiniui. O jame be sveikinimo tekstų, konferenciją ir leidinį pristatančio sudarytojos įvado skelbiami į 7 skyrius suskirstyti net 47 (!) autorių straipsniai. (Pora straipsnių autorių neskaitė pranešimų konferencijoje, bet rinkinio požiūriu tai visai nesvarbu¹). Net didesnė pusė straipsnių yra verstiniai: 24 versti iš italų kalbos, ir 2 – iš lenkų kalbos. Nenuostabu, kad tekstai įvairūs ir moksliniu lygiu, ir mokslinio tyrimo objektais, temomis bei aprėptimi. Vien juos išvardyti užimtų nemaža vietos, tad čia išskirsime vienaip ar kitaip aktualius senosios raštijos tyrimams.

Toks yra Rimvydo Petrausko straipsnis, kuriame glaustai sintetiškai pateikiamos žinios, kaip ir kodėl „Romos įvaizdis geriausiai tiko siekiant istorine praeitimi pagrįsti valstybės ir jos valdovų bei didikų statusą“. Pietro U. Dini straipsnis aptaria „reikšmingiausius domėjimosi lietuvių kalba Italijoje momentus, drauge nurodant lingvistines idėjas, kurių kontekste šis domėjimasis reiškesi per ilgą istorinį tarpinį nuo Humanizmo iki Renesanso epochos paleokomparatyvizmo iki lyginamosios kalbotyros XX a. pradžioje“. Moreno Bonda pateikia naują Lietuvos įvaizdžio senųjų Italijos valstybių istoriografijoje tyrimą, pradedamą nuo seniausių keliautojų per Lietuvą aprašymų. Marcelio

¹ Esama ir tekstų, kurių temomis konferencijoje pranešimai buvo skaityti, bet jie buvo publikuoti kitur, pvz., Monika Ramonaitė, skaičiusi pranešimą „Medicinos ir filosofijos daktaro Stepono Bizijaus mįslės: asmenybė ir karjera Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“, neseniai publikavo straipsnį: Monika Ramonaitė, „The Career of the Doctor of Medicine and Philosophy Stefano Lorenzo Bisio in the Grand Duchy of Lithuania“, in: *Lithuanian Historical Studies*, t. 21, 2017, p. 31–59.

Kosmano straipsnis „Lietuva Apaštalų Sosto nuncijų pranešimuose“ dar kartą aptaria ryšius ir nuncijų tekstus, žinomus ir iš ankstesnių publikacijų bei tyrimų. Lietuviškaisiais moksliniais tekstais šia tema straipsnyje, kiek pastebėjome, nesinaudota. Tai būdinga nemažai daliai rinkinyje publikuojamų užsienio autorių. Tačiau jie naudojasi itališka ir kita moksline literatūra, kuri savo ruožtu rečiau pakliūna į lietuvių mokslininkų akiratį, tad ir tuo yra reikšmingi dviejų kraštų ryšių tyrimams, taip vyksta mokslinė duomenų ir idėjų apytaka.

Nemaža įdomių kultūrinių faktų sukaupia Adriano Amendolos straipsnyje apie Stanislovą Hozijų – čia atspindėta jo veikla Romoje ir Tridento Bažnyčios susirinkime bei vėlesnė kardinolo, pripažinto katalikiškosios reformos ir kontrreformacijos lyderio, veikla, susijusi su Italija, taip pat pomirtinis atminimo įamžinimas. Pateikiama retų ir vertingų iliustracijų. Giovanni Ricci straipsnyje tarsi žvelgiant iš Veneto pristatytos pastabos apie LDK vaizdavimą Aleksandro Gvanjinio „Europinės Sarmatijos aprašyme“ ir veroniečio autoriaus – kario, verslininko, literato – asmenybė².

Iš Paolo Cozzo straipsnio sužinome apie LDK ir Savoijos valstybės istorines sąsajas, pvz., kad tenykštė įtakinga Biandratų giminė dėl panašaus į lietuvišką Vytį herbo kildinosi iš Lietuvos valdovų, davusių Lenkijai karalius, ir tai „teikė jiems pagrindą lygiuotis su Savoijos kunigaikščiais“; kad panašiai kaip Lietuvos ir Lenkijos valdovai Jogailaičiai turėjo savo šventąjį Kazimierą – Savoijos kunigaikščių giminė gerbė kunigaikštį Amedėjų (mirusį tik 12 metų anksčiau nei šv. Kazimieras); šiuodu šventuosius greta kaip krikščioniškųjų valdovų idealą Robertas Belarminas pateikia savo garsiaame veikle *De officio principis christiani*; sužinome ir apie Savoijos kandidatus, kuriems buvo rodomas „atsargus palankumas“ renkant Abiejų Tautų Respublikos valdovą, kitus savojiečius, susijusius su Lietuva ir Lenkija, aktualias šv. Mauricijaus kulto ypatybes ir kt.

Kęstutis Gudmantas, greta gausių kitų įtakų ir sąsajų, ištyręs ir itališkąsias (senoji Romos Šv. Praksedos bazilika, lotyniška legenda – šv. Paraskevės Romietės gyvenimas etc.) aptaria hagiografinę Paraskovijos-Praksedos istoriją Lietuvos metraščiuose. Dariaus Barono straipsnyje, konstatavus, kas iki šiol padaryta aptariamose srityje, „siekiama išryškinti pagrindines italų įsikūrimo

² Tiesa, užkliuvo klaidingas teiginys, esą pagrindinė garsiojo autorystės ginčo problema radosi dėl to, jog Gvanjinis pasinaudojęs Motiejaus Strijkovskio kūriniu *Goniec cnoty*, išleistu 1574 m., o ne šio rankraštine *Kronika*, nors Strikovskis būtent dėl to ir skundėsi (p. 255, išn. 5).

Lietuvoje aplinkybes ir pritaipimo naujoje visuomenėje ypatybes XVI a. antroje pusėje“. Tarp paminėtųjų čia dariusių karjerą įvairių profesijų atstovų randame ir Aleksandro Gvanjinio bei dar kelias mūsų senajai raštijai bei kultūrai svarbias pavardes. Živilės Nedzinskaitės straipsnyje atkreipiamas dėmesys į kai kuriuos Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus gyvenimo Romoje aspektus, poeto kūrinius, skirtus popiežiui Urbonui VIII ir kardinolui Pranciškui Barberiniui bei apskritai Barberinių giminei.

Grupė straipsnių ribojasi XVIII a. kultūros faktais: iš Kazimierzo Puchowskio tyrimo sužinome, kokių žinių apie Italiją, įgydami įvairias kitas kompetencijas, gaudavo 1752 m. Vilniuje įkurto *Collegium nobilium* auklėtiniai, kurie itališki lavinimo elementai buvo diegiami šioje elitinėje mokykloje. Jolita Sarcevičienė detalai pristato itališkuosius Konstancijos Radvilaitės-Moravskos 1773–1774 m. kelionės po Europą užrašus. Moravskos rankraštis saugomas Vilniaus universiteto bibliotekoje ir palyginti neseniai yra publikuotas (Vroclave). Kūrinys išskirtinis pirmiausia todėl, kad jo autorė buvo moteris. Antra, jis išsiskiria plačiu ir įvairialypiu Italijos aprašymu, kuris nuodugniai analizuojamas straipsnyje. Astos Vaškeliienės straipsnyje aptariama Romos ir Vilniaus refleksija XVIII a. lotyniškojoje proginėje literatūroje. Kaip pažymima, Romos įvaizdis proginuose kūriniuose iki šiol nenagrinėtas, o jis dažnai iškyla paralelėse su Vilniumi (kurio vaizdavimas ankstesniuose literatūros kūriniuose jau yra aptartas tyrėjų, visų pirma Eugenijos Ulčinaitės). Septynkalvė Roma, romėniškoji (palemoniškoji) lietuvių kilmės legenda XVIII a. proginuose kūriniuose „tampa universaliu žymeniu, siejančiu to meto Lietuvos lotyniškąją tapatybę su antikinės kultūros tradicija ir atveriančiu naujus prasminius laukus“. Vilnius čia ne kartą iškyla kaip *Urbs*, o Lietuva kaip *Orbis Palaemonicus*. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė aptaria Mykolo Kleopo Oginskio ryšius su Italija, kur jis praleido paskutinius vienuolika savo gyvenimo metų. Jame pasinaudota epistoliniu palikimu, paminima, jog remdamasis Vijūku-Kojalavičiumi Oginskis lietuvių kilmės iš romėnų teoriją atkartoję 1812 m. „Pastabose apie Lietuvą ir lietuvius“. Florencijoje paskutiniais gyvenimo metais Oginskis baigė rašyti ir paskelbė 4 tomus „Atsiminimų“, parašė „Pastabas apie įvykius Lenkijoje iki 1830 m. lapkričio pabaigos“, sukūrė muzikos teorijos veikalą „Laiškai apie muziką“.

Pranciškoniškajai raštijai, kultūrinėms pranciškoniškoms realijoms, istoriniams ryšiams bei piligriminėms kelionėms į Paduvą ir kitoms maldingumo apraiškoms (ikonografijai, maldoms, giesmėms) pažinti svarbus Rūtos

Janonienės straipsnis „Šv. Antano Paduviečio kultas Lietuvos Didžiojoje Kuni-
gaikštystėje“. Kai kuriuos senuosius spaudinius savo tyrime pasitelkia Tojana
Račiūnaitė analizuodama grafinių kopijų svarbą bažnytinės tapybos raidoje –
straipsnyje „Romos *Santa Maria Maggiore* ikonos sekiniai ir jų tarpininkai“.

Čia nebeapžvelgsime dar daugelio rinkinio straipsnių, skirtų Italijos ir
Lietuvos ryšiams architektūros, muzikos srityse bei vėlesniais laikais (XIX ir
XX a.), nors juose taip pat gausu įdomių, mažai iki šiol tyrinėtų kultūros ir
rašties faktų (pvz., Claudio Barnos straipsnyje apie italų muzikus LDK mi-
nima kompozitoriaus, liutnininko Mikelandželo Galilėjaus veikla Lietuvoje
nuo 1601 iki 1610 m. neabejotinai reikšmingas faktas kalbant apie tuo metu
vykusią kultūros epochų kaitą). Fiamettos Terlizzi tekste galime tiesiogiai iš
Romos „Angelicos“ bibliotekos darbuotojos sužinoti apie čia saugomus senuo-
sius spaudinius, susijusius su Lietuva. Dauguma jų žinomi, gana paplitę, bet
yra ir retesnių leidinių, straipsnis gausiai iliustruotas jų vaizdais. O Dainiaus
Būrės tyrime pateikti duomenys apie įdomų, praktiškai iki XXI a. II dešim-
tmečio nežinotą kultūrinį faktą – 1782 m. karališkuose Kėlušo rūmuose netoli
Lisabonos pirmą kartą nuskambėjusią, vėlesniais amžiais pamirštą ir dabar
vėl atrastą itališką operą „Everardas II – Lietuvos karalius“. (Ji buvo pastatyta
ir rodyta Lietuvoje 2013 ir 2014 m. – Vilniuje ir Trakuose). Analizuojamas
Portugalijos valdovams tarnavusio Gaetano Martinelio operai parašyto libreto
„lietuviško“ siužeto pasirinkimo, jo šaltinių, personažų literatūriškumo ir kiti
klausimai. Intriguoja jau vien tai, kad pats Martinelis teigia, jog rėmėsi „Mi-
chalono Lietuvio istoriniais fragmentais“. Tai rodo 1615 m. Bazelio lotyniško
spaudinio, kuriame buvo paskelbti Vaclovo Mikalojaičio teksto fragmentai,
svarbą, sklaidą ir recepciją vėlesniais laikais.

Negalima nepaminėti ir plataus, išsamaus Alberto Pellegrino straipsnio
„Virdžilijus Pučitelis ir *dramma per musica* Lietuvoje bei Lenkijoje“, kuriame
pristatomas ir autorius, ir epocha, ir Vilniuje pastatytos muzikinės dramos,
paliečiamos ir sąsajos su jėzuitų teatru.

Nors daugelyje rinkinio vietų galima aptikti tokios straipsnių įvairovės ren-
gimo ir vertimo vargo pėdsakų, redagavimo keliamų klausukų ir iki galo ne-
išspręstų problemų, nors daugelis straipsnių nėra išplėtoti, vis dėlto rinkinys,
kuriame paliesta tiek daug aspektų, bus svarbus kiekvienam, tyrinėjančiam
Lietuvos ir Italijos istorijos sąsajas, abiejose šalyse veikusias asmenybes. Dar
kartą galima paminėti, jog daug svarbios informacijos perteikiama gausiose

ilustracijose, kurios, kaip įprasta Valdovų rūmų leidiniams, yra kokybiškos, spalvotos, tad net labai sumažintose galima įskaityti senųjų spaudinių tituli-
nių lapų tekstą, įžiūrėti detales. Tačiau perskaityti labai smulkiu šriftu (turbūt
taupant vietą) išspausdintas išnašas reikia išties gero regėjimo. Tokiai didelei
margai tyrimų sanaujai tikrai trūksta vieno praktinio dalyko – rodyklių (bent
asmenvardžių, bet ir vietovardžių taip pat), kurios padėtų susirasti reikiamą
informaciją beveik 700 puslapių korpuse.

MINTAUTAS ČIURINSKAS

Францыск Скарына: асоба, дзейнасць, спадчына, укладальнік Аляксандр
Груша, Мінск: Беларуская навука, 2017, 295 p. ISBN 978-985-08-2151-5

Rinkinys išėjo jubiliejiniais metais, kai minime 500 metų sukaktį nuo Pranciš-
kaus Skorinos *Biblijos* spausdinimo pradžios Prahoje. Minske Jakubo Kolaso var-
do Nacionalinės Baltarusijos mokslų akademijos centrinės mokslinės bibliotekos
išleistą knygą sudaro ne tik tos šalies, bet ir Lietuvos, Ukrainos, Prancūzijos,
Čekijos mokslininkų straipsniai, tad rinkinys atrodo mokslškai įvairus, įdomus.
Atrodo, bendradarbiavimą ir daugelį straipsnių pagrindė bei tarptautinio rinki-
nio pobūdžiui įtakos turėjo ir Vilniuje rengtos Skorinai skirtos konferencijos³,
kuriose kai kurie rinkinio autoriai skaitė pranešimus straipsnių temomis.

Apie išpūdingą garsiojo polockiečio gyvenimą nedaug tėra patikimų, šaltiniais
grįstų žinių, todėl mokslininkai dar turi daug erdvės ir archyviniams, ir filologi-
niams tyrimams atlikti, ir įvairiems klausimams bei hipotezėms kelti. Rinkinyje
supažindinama su naujausiomis skirtingų sričių specialistų išvalgomis. Iš viso pu-
blikuojama 13 straipsnių, nemaža jų dalis, kaip minėta, – Lietuvos tyrėjų darbai.

Dėmesį labiau traukia skirtingieji Skorinos istoriniam asmeniui, veiklai, raš-
tams ar jų kultūrinei aplinkai, o ne vėlesnei interpretacijai ar atminimui bei
minėjimams. Kultūrinius kontekstus atskleidžia Rimos Cicėnienės straipsnis
apie LDK raštijos tradicijas iki XVI a. pradžios bei Sigito Narbuto straipsnis
„Rusėniškoji Biblija“ ir jos amžininkai – pirmieji LDK spaudiniai“, kuriame
pateikiamas ir 1494–1553 m. spaudinių, susijusių su LDK, sąrašas. Į Skorinos

³ Skorinos skaitymai, pavadinti „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės knygų tradicija“. Apie
vykusius 2015 ir 2016 m. informacija skelbta: *Senoji Lietuvos literatūra*, kn. 40, p. 273 ir
kn. 42, p. 232–233 (*Kronikos* rubrikoje).

vertimų specifika gilinamasi Alesio Brazgunovo straipsnyje „Skorinos *Biblija* XVI a. vertimų kontekste“ ir Irinos Budzko tyrime „Pranciškaus Skorinos Prahos leidinių lingvotekstologija“.

Biografinių tyrimų galimybėms skirtas Olgos Šutovos straipsnis „Įkalčių“ paradigma istoriografijoje – naujos Pranciškaus Skorinos biografijos tyrimo galimybės“, čia aiškinamasi ir informacijos apie galimą Skorinos kelionę į Maskvą kilmė. O Iljos Lemeškino tyrimas grindžia versiją, kur buvo *Rusėniškosios Biblijos* spausdinimo vieta Prahoje, detaliau atskleidžia jo ryšius su to meto spaustuvininkais. Sergejus Temčinas įtikinamai aiškina vieną iš dviejų paslaptinių ženklų Skorinos portretinėje graviūroje – graikiškosios raidės „tau“ formos kryžiu, įkomponuotą lygiašoniame trikampyje, – jį sieja su pranciškoniškąja tradicija. Nuo šiol šis ženklas neatrodys toks paslaptingas, be to, jis patvirtina tiek Skorinos biografines, tiek konkrečiai jo vardo „Pranciškus“ sąsajas su pranciškonais, ypač su Polocke vienuolyną ir bažnyčią nuo 1498 m. turėjusiais bernardiniais.

Dar leidinyje supažindinama su ukrainietiškais Skorinos ikisovietinių laikų tyrimais (Galinos Kovalčuk straipsnis), *Rusiškos Biblijos* recepcija Ukrainos knyginėje kultūroje XVI–XVII a., remiantis vienu konvoliūtu (Natalijos Bondar straipsnis), knygų leidyba Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje po Skorinos, XVI a. (Daivos Narbutienės straipsnis), vieno iš *Mažosios kelionių knygelės* egzemplioriaus likimu (Galinos Kirejevos straipsnis) ir kt.

Dauguma straipsnių publikuojami rusų, kai kurie – baltarusių kalba. Yra turinys anglų kalba ir angliškos straipsnių anotacijos. Tai bus viena iš knygų, kurios prisideda prie istoriškai, mokslškai pagrįsto Skorinos darbų ir asmens vertinimo, padeda jį apvalyti nuo nereikalingo mitologizavimo, nekritiško egzaltavimo ir kitų nemokslinių aplinkybių, demonstruoja ir skatina tyrimų pažangą, rodo regiono tyrėjų pastangas konstruktyviai bendradarbiauti atskleidžiant istorinę tiesą apie vieną ankstyviausių, vieną išpūdingiausių LDK renesansinių asmenybių.

Sergejus Temčino straipsnį galima rasti Skorinos tyrimams skirtoje interneto svetainėje <https://skaryna.com/en/tau-cross-in-triangle-of-francysk-skaryna>, taip pat jis laisvai prieinamas mokslininkų socialiniame tinkle <http://academia.edu>. Čia galima susipažinti ir su knygos turiniu bei sudarytojo Aliaksandro Grušos pratarme, kurios pabaigoje straipsniai pristatomi išsamiau nei šioje anotacijoje (tą patį žr.: <http://csl.bas-net.by/pdf/2017/june2017/skaryna.pdf>).

MINTAUTAS ČIURINSKAS